

Presentació

He volgut apropar-me als inicis de la història del turisme per mitjà de l'evolució dels establiments d'allotjament, des de mitjan segle XIX fins al primer terç del segle XX, i ho he fet a través de tres moments històrics: 1849, 1888 i 1929, anys que m'han semblat rellevants per al meu propòsit. Els criteris d'elecció d'aquestes dates han estat evidentment històrics. He partit de 1849, quan encara no s'havia iniciat una sèrie de reformes urbanístiques que preveïen la futura expansió de la ciutat. L'any 1888 és una data clau, per tractar-se de l'any de la celebració de l'Exposició Universal de Barcelona, primer intent seriós d'obrir la ciutat fronteres enllà i d'internacionalitzar-la. I el 1929, any en què es realitzà l'Exposició Internacional de Barcelona, fet que, com l'anterior, tindria una clara incidència en la projecció de la ciutat a l'exterior i, per tant, en el nombre de visitants.

Barcelona és actualment una ciutat turística, amb una oferta hotelera en creixement, però no sempre ha estat així.

He partit, com ja he dit, de l'any 1849, quan la ciutat encara vivia empresonada entre muralles, però s'havia recuperat dels estralls de la invasió napoleònica i dels episodis de *bullangues* — aixecaments populars, entre el 1835 i el 1843 —, i iniciava un període d'expansió econòmica. No hi havia turistes, però sí alguns viatgers i molt tràfic comercial, que obligava a disposar d'allotjaments per als que traguaven les mercaderies. Els viatgers, predecessors dels actuals turistes, solien allotjar-

Hotels de Barcelona

se en casos particulars, en vista de la manca de serveis i comoditats dels establiments existents. Els traginers ocupaven les posades que oferia la ciutat. Van ser italians vinguts del Piemont els que van revolucionar el sector. Ells (els Durio, Maffioli, Antonietti o Cacciami) van ser pioners en adonar-se del benefici econòmic que podien obtenir si milloraven aquests establiments, per tal de captar la demanda d'altres clients que no fossin els traginers. La desamortització de 1836 els va facilitar l'empresa, en posar a la venda molts terrenys ocupats pels convents de Barcelona, i això va possibilitar la creació de nous i grans establiments d'allotjament que s'anomenaren *fonda*, per diferenciar-se dels anteriors coneguts com a *posada*.

L'Exposició de 1888 va ser el primer pas perquè Barcelona es donés a conèixer a l'exterior i també seria l'origen de l'hostaleria moderna. Els pioners d'aquesta empresa també serien italians, en convertir algunes de les seves fondes en *hotels*, terme copiat de França, ja que la moda francesa era considerada de bon gust. Els hotels serien contemplats com a allotjaments de millor categoria, adreçats a un públic de més poder econòmic. Aquests nous establiments, els hotels, modificarien els costums socials, i els seus menjadors i els seus salons serien utilitzats per la burgesia local. A més, les classes populars començarien a anar a les fondes per celebrar-hi les seves festes. Hotels i fondes serien centre d'intercanvi d'activitats molt diverses. Per mitjà de la premsa de l'època, que es feia servir com a mitjà publicitari, sabem que en aquests establiments es feien visites mèdiques d'especialitats diverses, s'impartien classes de poesia, química, eloqüència..., i que també servien de tauler d'anuncis en cas de pèrdues.

El segle XX marca l'inici del turisme com a sector específic de l'economia. Els industrials del sector, la burgesia i les institucions municipals hi actuarien com a agents implicats en promoure una imatge de la ciutat atractiva per tal de captar visitants. El turisme afavoriria la revalorització del patrimoni físic i arquitectònic de la ciutat i l'Exposició Internacional en seria una fita important.

Hotels de Barcelona

El 1906, l'Ajuntament creà una comissió, l'Associación de Forasteros, per tal de promocionar el turisme a la ciutat, i el mateix batlle, Domènec Sanllehy, hi participà. Es va obrir una oficina d'informació turística als baixos de la casa consistorial i, a la vegada, es va treballar per crear una xarxa de relacions internacionals a fi de difondre la imatge de Barcelona com una ciutat atractiva per als visitants. El 1908 es va crear la Sociedad de Atracción de Forasteros (SAF), en substitució de la comissió municipal que ja hi treballava, però sense gaires resultats. El treball d'aquesta societat va ser notori, tal com es manifesta en la seva publicació periòdica, *Barcelona Atracción*. Paral·lelament, el sector hotelier estava compromès amb el projecte i per mitjà de la seva organització, l'Associació d'Hotelers i Similars de Catalunya, finançaria part dels projectes de la SAF.

Durant la major part del segle XX, la ubicació dels hotels que es van anar creant seguia el passeig de Gràcia amunt, cap a la Diagonal, per arribar fins a Pedralbes. Mentrestant, la ciutat antiga es degradava i els establiments que hi estaven ubicats desapareixien o s'envellien, amb excepcions com ara l'Hotel Oriente. Llocs tan emblemàtics com l'Hotel España eren fora dels circuits del turisme de qualitat.

Els Jocs Olímpics de 1992 van significar per a la ciutat situar-se en els primers llocs del rànquing internacional d'urbs turístiques, i això va repercutir de manera molt evident en l'obertura de nous hotels a tots els barris de la ciutat, amb preferència pel centre, que es va revaloritzar de tal manera que antics edificis es van reconvertir en sofisticats hotels de tres, quatre i, fins i tot, de cinc estrelles. L'antiguitat va esdevenir un plus afegit al valor de l'oferta.

Actualment, davant la gran massificació del turisme a la ciutat, l'Ajuntament intenta controlar el nombre de places hoteleres per mitjà del Pla especial urbanístic d'allotjaments turístics (PEUAT). Segons aquest, la ciutat queda dividida en quatre zones pel que fa a la ubicació de nous hotels. El centre, denominat zona de *decreixement*, té la màxima restricció. Les

Hotels de Barcelona

altres zones s'anomenen de *manteniment*, de *creixement contingut* i de *regulació específica*.

Queden, doncs, per determinar els canvis que es produiran en el futur de Barcelona, però de moment he volgut fer el seguiment dels vint-i-un hotels inaugurats fa com a mínim un segle i que continuen oberts el 2024, és a dir, que són establiments qualificables de centenaris. Hi he afegit també els tretze hotels que estan emplaçats on fa cent anys, o més, ja hi havia un establiment hotelier, encara que hagin canviat d'orientació i, per tant, no hagin mantingut la continuïtat al llarg del temps.

Josefina Romero